

Ukázka:

Hodina odjezdu byla stanovena na sedmou večerní. Ze štědré ruky profouse dostalo se nám na cestu po čtyřech „panetlích“ chleba (chléb pečený do formy osmičkové o váze asi 200 gr.), po kousku prima „la“ vuřtu a sýra nejlepší vojenské značky „jen dál vom solchen Ementál“ a po „šestáčku“ (20 h) „výpalného“ z námořnických kasáren v Pulji.

Ovšem k večeri jsme dostali také ještě nějaký ten „vejškrab“ z kotle vojenské kuchyně a sotva jsme to zhltili, už tu byl opět pan profous a už nás nabádal: „Tak, děťátka moje milá a drahá, pomašírujem! Čas spěchá a loď nečeká na opozdilce. Ta má také svoji přesnou ‚maršrutu‘, i když je to loď obchodní.“

„Hej rup, šup“ – zazněl povel k „výmrsku“ našich „šifonérů“ na ramena a už se to maširovalo z kasáren do obchodního přístavu. Kdo zná tuto cestu, ten ví a uzná, že to byl na čtrnáctileté kluky výkon zcela úctyhodný. Ta mašírka sama v sobě pro ně ovšem nic neznamenal, ale to tahání těch neforemných, dosti těžkých pytlů na ramenách, při přesném dodržování „marštem-pa“, zasluhovalo věru obdivu.

Doprovázející nás „Marsgast“ dotáhl nás konečně na palubu obchodní lodě, na jejíž jméno se již nepamatuji. Tam nás předal panu lodnímu kapitánovi, který nás přivítal s úsměvem a vyhradil nám pak místo v horní části paluby poblíž lodní příďe.

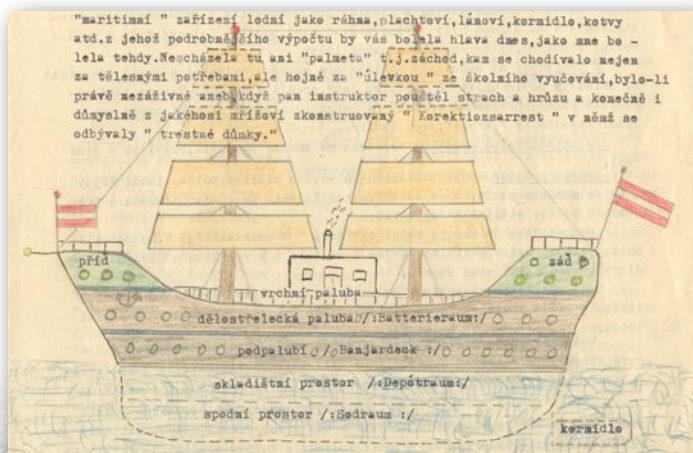
Už se silně stmívalo, když se najednou rozlehl pronikavý zvuk lodní sirény. Plavčíci začali odpoutávat loď od mola, stáhli vyloďovací můstek i lodní schody zvané „Fallarep“ na palubu a tu už začal také pracovat lodní šroub v pozvolných rotacích, hned dopředu, hned dozadu, jak toho vyžadoval odborný manévr, jímž lodní kapitán virtuosně vyváděl svou loď od mola dovnitř přístavu a odtud pak na volné, širé moře.

Pěkná měsíčná noc zahálala mořskou hladinu. Pozvolna jsme proplouvali z obchodního do válečného přístavu a jeho bránu pak kolem ostrova Brione již na otevřené moře směrem k Fiume (Rjeka).

Pulji jsme klidně a skoro ustavičně podél a poblíž malebného pobřeží Istriie, které jsme si prohlíželi s velkým zájmem, nakolik nám to dovolovalo již zapadající slunce a soumrak, který se pozvolna rozhošťoval v našem okolí. Jaké dojmy jsme prožívali na této naší první plavbě po moři, dá se jen stěží popsati.

Každá plavba po moři je sama v sobě vždy tajuplná i nebezpečná jak pro cestující pasažéry, tak pro kapitána i lodní posádku. Nikdo z nich neví a nemůže určit přesný směr a cíl námořní cesty, poněvadž moře napohled klidné se může někdy bleskurychle rozbouřit a důkladně zatočit s každou lodí, byť by byla sebevětší, jako s ořechovou skořápkou, hozenou do vody.

Já již při vstupu na tuto naši loď jsem měl pocity podobné oněm pocitům, jež jsem míval, když jsem vsedl poprvé do oné typické lodičky nějaké té houpačky, která jako družná sestra kolotoče zavítala do mé rodné obce v den posvícení. Hlava se mi

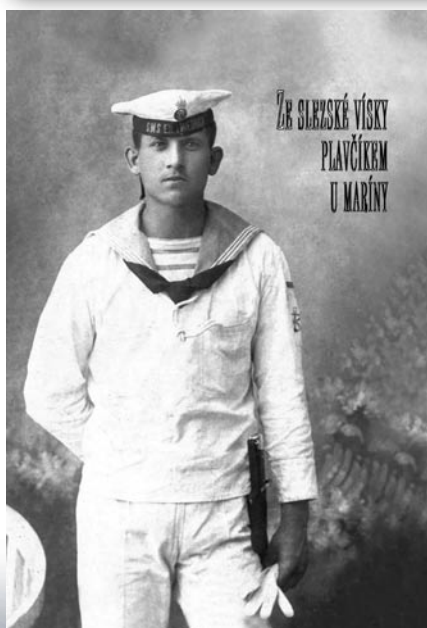

důkladně zatočila, vše kolem sebe se mi zpřevracelo v očích na ruby a měl jsem i pocit jakési nevolnosti, vyvolané patrně strachem z plavby. Také mne jímalo strach i hrůza při pomýšlení, že by se mohla ta naše loď proměnit snadno a rychle v ponorku a pohřbiti sebe i nás někde na dně mořském.

Ale to všechno jsou pocity a zážitky, které musí v sobě zakusit každý člověk, který se vydává na cestu po moři. Necht' po pravdě přizná každý námořník včetně admirála i kapitána, že se s těmitož pocity setkal při svém prvním nalodění, a necht' nikdo netvrdí, že první plavbu po moři prožíval již v lůně mateřském. Urozených námořníků není a nikdy nebude. Ti se rodí jen přirozenou cestou školní.

Naše loď brázdila si klidně svou cestu směrem k zátocě rjecké, k níž jsme dospěli asi po čtyřhodinové plavbě. Cestou potkávali jsme tu a tam některou plachetní aneb parní obchodní loď, válečného torpedoborce neb menší rybářskou trabakuli 82 s typicky námořnickými lucernami na předním stěžni i na zádi lodě. Některé z nich odklepávaly zvláštními, k tomu účelu zkonstruovanými svítilnami Morseové poznávací značky a bůhví jaké ještě jiné signály...

Publikace vychází v limitované číslované edici s originálem podpisu autora.

Nahoře: Fregata S. M. S. „Laudon“, školní loď s mojm jménem se z planšula stala v roce 1900 (W. Aichelburg, Register der k. (u.) k. Kriegsschiffe).

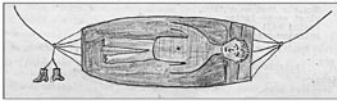

Dole: Rodina Ošancova zhruba v době, kdy František, stojící vpravo nahoře, sponulil své blízké. Námořníkem se posléze stal i jeho nejmladší bratr Jaroslav (na snímku mezi rodiči, oblečený podle dobového zvyku v dívčích šatech) (archiv Jiřího Ošance).

Půlka jsme však nikdy zpívat neslyšeli. Ten správně jen reorganizoval: „Marino (myslelo to námorníků) nebemám ti kochal, marino, náladna ty zuzko, celuj ty mě v...sko“¹⁴²

Byly to vesmírné písně neradostné, písně žalů a bolesti.

V osm hodin večer zazněl povel: „Nastoupit na vrchní palubu“. Nastalo pak sčítání lidí, vyzvědy se z „Bojlogů“ naše „Hengomaty“, předsedloupil „Voršeter“ a předřadil opět modlitbu: „...behut vme vor Sturm und Wetter“. Následoval další povel: „Alles schlafen gehen.“¹⁴³ A tu jsme se vzhledem z rávodu hrnuli po schodištích do dělostřelecké paluby, kde jsme rychle převlékli na strop naše „Hengomaty“, do nichž jsme náhrázkou za polštář sklopili pod hlavu naše kapy a botky uzavřeli k nohám. Vypadalo to asi takto:

Malý námořník ve visutém lůžku. Kresba Františka Osance (archív Jiřího Osance).

Takto uloženi do našich lůžek, vzdálených od sebe jen několik centimetrů v rozestřítí „Hengomaty“, mohli jsme se ještě pospojit nahluhání hvězd pevníkami o zářících dnech atd., ale uderem deváté hodiny na lodních hodinách musili jsme, jako kdyby nám náraz uselkl všem hlavu, zmiznout jako ryby. Pak zazněla křídlovka lodního trubčáka, který z ní vyfovalád vojenskou vzběruku. Po jejím doznění větveky se mezi námi „atrasidla“, tj. páni poddůstojníci, kteří jako hroši pái vstřípávali, zda jsme se podle předpisů řádně uvelebili a zda jsme již vzhlední zavřeli oči všicki a spáku. Jakykoliv další hlasný rozhovor, spočívající v případném dopovědění načaté povídce, byl i jen septem, byl přísně zakázán. Připustny byly jen detonace vřikových elementů, které patřily jaksí k lodní dělostřelecké obraně při nedostatku munice.

- 142. Tuto píseň jsem psal v tehleku nahluhání na své CD Hledá se (2003) a na CD Zlatý výhled od A do Z z jubilejního desetiletí Babolat. Text se síce v detailech liší, ale napětí zůstává.
- 143. Člaci bych opět do vlnití.
- 144. V jablečku. Nás krasná vlnití. Ale o poskání zkomolený název souhlasně chorvatěky hynemy. Lépeje naša domovina.
- 145. Člaci potěšoga vlnitíky – vlnitíky uselkl by.
- 146. Správně polsky: „Meyno, nabedna ty zuzko, marino, celuj ty mne v dupake“. V překladu: „Marino, ty upřítááš zuzko“, polštině na přel. 19. stoletím v této soupravě „zuzko“ nebo „zuzka“ jen tužino, přesný překlad však neznamená.
- 147. Vlnitíky spát.

S. M. S. „Nautilus“, pozdější školní loď, ještě jako dělový člun (W. Aichelburg, Register der k. (u.) k. Kriegsschiffe).

turní stránku naší školní výchovy. Zavedli nás totiž kdysi v létě v neděli na odpovídání představení do městského divadla v Šibeniku na operu „Zvonky kornelviků“¹⁴⁸. Byl to pro nás mnohá, pocházející z kulturních území i gvalného Rakouska, velký svátek.

Opera prováděl hostující soubor italského městského divadla – tuším ze Splitu, který měl slavnou hereckou úroveň. Zaznamenal bych tu pro zajímavost, že v přítomných městech italských a dálnatských vedli kulturní osvětla Italové, tzv. „Furlani“¹⁴⁹, našlo věrní vyznavači rakousko-uherské státní myšlenky, kteří skryté síce, ale účinně živilí irredentu¹⁵⁰ proti Rakousko-Uhersku. To vše jsem vyzpozoroval odsem v pozdějších letech u námořnictva a dalo by se tu o tem napasit loděm zajímavého. Než to nespada do mých životopisných statí.

- 148. Byla to komická opera, v originále se jmenovala Les Cloches de Genesville. Zkomponoval ji dnes zapomenutý R. Flanquet. Libreto napsali Charvát a Gabst. Slibercké divadlo bylo postavené podle vzoru benátské scény La Fenice a na dobovny námořní školy ještě započalo modernímu dopadem.
- 149. Půlka starého rakouského jazyka (italiančina či žánky frantského), kterým se dobovny učili v severovýchodních částech Uherska. Byl ovládnut silně, hlavně, v osvětných ústředích i školství.
- 150. Irredenta (z italsky), nacionalistická člá za přetváření země bývalého námořnictva měnštinu k sousoví s tímto národem. Vím Itálii byl na Jadranu silněji než v italské části jistho národa.

Zvěrem jeho prohládky byl kritický jeho proslov: „Dobře je povědy toho, abyste byli lodní čísařského kabátu, který na sobě nosíte, abyste jej nikdy neposklrnili, držte vždy čestně ve svých rukou tuť – ukazal prtem na ni – „válečno námořní vládku, držte ji první ve vašich rukou jako vaši předkové, kteří pod ní umírali a vítězili.“ Lodní trubčák ztrobuhl pak „General de charge“ a pan generál, tak jak k nám přišel, ve vět cti a slávě opět odpul – on do města Zadra a my opět dále podél dálnatského pobřeží směrem k Rjece (Fiume).

V Rjece jsme se zdrželi asi tři dny. Tam jsme předvedli místnímu obecnostu náš první „Landungsmanöver“,¹⁵¹ tj. vylodění jsme se v plně zbrojených a psukami na ramenech a bařky na zádech a pak pochodovali po klavní třídě až k „Marineakademii“ (kadetní škola pro námořní důstojníky), kde na nás čekali její odchovanci, tzv. „Seekadettentelven“,¹⁵² s nimiž jsme prováděli společné cvičení na blízkém exercičku.¹⁵³ Po tomto cvičení jsme se opět nahodili na „Albatros“ a „Nautilus“, kde na nám dostalo něco do hladových žaludků, pochvaly i haný, podle toho, jak jsme si toho přý zasloužili.

Půlská citadela (snímek dole), v níž je dnes umístěno muzeum (Posvázený mazař Jarek), představující mimo jiné rakousko-uherskou námořní minulost města, a poledek z citadely (snímek nahoře) k bývalému námořnímu arzenálu v válečném přístavu (foto Jiří Osance, 2010).

Starý letecký přístav v září roku 2010 (foto Jiří Osance).

Archejvová Bedřichová a maríně Osance opět v Terstu. V pozadí Museo del Mare – Muzeum moře a starý přístav (foto Jiří Osance, 2010).

Publed od bývalé lodnice v San Rocco k Terstu. Lodnice v San Marco, kde byl vzhoben „Archejvová Bedřichová“ zřejmě (foto Jiří Osance, 2010).

Sotva bych dovodil popouti ona velkou slavnost, a jakou byla tato loď spjatá na vodu. Uvedl bych jen, že všechny válečné i obědlní lodě v přístavu terzetském tenaly ve vlnkových oděbách (Pflaggenalla). Muzstvo těchto lodí, včetně našich obou školních kochek, stálo od časněho rína až asi do polodně na tzv. „Salustiacových“ a do ochlazení vykrý koválo slavnostní „Hura“¹⁵⁴. „Lodní člun“ čísla dvádnácti salvy a všechny lodní kopaly hrky řízky pochody a několikrát po sobě rakouskou hymnu, která ommně vyznává v poslední její sloce – „Říš rakouská nepomíne“.

Rakouská arcikrálovna, tuším Erzherzogin¹⁵⁵ Marie Josefa (matka pozdějšího rakouského císaře Karla) byla kmanou.¹⁵⁶ „Kvet“, Erzherzog Friedricha“ provdla tradicovním způsobem tím, že rozšla o jeho sád léhev šampaňského vína. Po tomto aktu byla tak majestátní loď opatřena na vodu. Na každé přítomné válečné loďi bylo uspořádány v druhéj náčtych „marchech“¹⁵⁷ slavnostní dísony,“ kde se konvovala¹⁵⁸ buřňovale¹⁵⁹ a k hůlčovalu císaři pánu, cesaršce rodně a také trochu rakouskou válečnoumu námořnictvu, a my jsme vyzvali hůdně naše jdelná misky po obvyklé detatí menzai a Pvali másto Hura – Hlunger.“

Po této námořní slavnosti vypluli jsme téhož dne asi k osmé hodině večerní z Terstu, sčítání jsme se máli do Říhalého programu vydati na tříměsíční cesty po Adrii a Středomořímá moři.

Z přístavu jsme vyplili vlastním perním pohonem, a když jsme se z něho dostali na širé moře, rozvírali jsme lodní plachty a pluli klidně za příjezduho letního vápku směrem k Pulji podél italského pobřeží. Barva se dala klidně, ale když jsme v noci kolem dvádnácté hodiny dopluhli podlé města Brinno,¹⁶⁰ strhla se najednou silná bouře, jejíž silný větrný náraz do našich plachet nás „Albatros“ málem potopil.

- 150. Slavní loď „Erzherzog Friedricha“ (Archejvová Bedřichová) byla opovážlivá zstavna v Terstu. Zstavla byla zahájena 1. října 1906, na vodu byla loď vyložena 30. dubna 1908. Trvala jako loď, avšak vzrostlák přístaven. Kspojitru na tento námořní námořník, že na této sídli sešlo v říjnu 1914 a představitel slavný srovná 191. Hura.
- 151. Zevřevněnky.
- 152. Maria Josefa Luisa von Braganza (1807-1844), provdla bedřichovské císařky (od roku 1816) Karla II. arcivé 1817. 23. ledy 1817 se sňala sčítání císař Františka Osance. Zstavla máte až v roce 1822. Půlka W. Aichelburga Maria ortem Maria Josefa st sestavenou loď „Erzherzog Friedricha“ (Mare) a 21. března 1808, „Archejvová Bedřichová“ byla otkápana arcivéhojní katebala, která se slavy otkázala po krátké rube maršale, arcivéhojní „Bedřichová“.
- 153. Morava, vlnití.
- 154. Slavní, slavní slavní.
- 155. Slavní, slavní, slavní, slavní.
- 156. Slavní, slavní, slavní, slavní.
- 157. Slavní, slavní, slavní, slavní.
- 158. Slavní.
- 159. Slavní, slavní, slavní, slavní.
- 160. Slavní, slavní, slavní, slavní.

Ze služby na „Archejvová Bedřichová“. Osance, loď vlevo, Vrba sedí nad ním. Fotografováno v turecké Smyrně na jaře roku 1907 (archív MUDr. Kvetoslav Vrbovč).

hodina. Půlka tvořilo 748 mužů. Z nich bylo kolem čtyřiceti důstojníků. Někteří z nich můžeme vidět na vzácné momentce z archivu maďarského císařského Václava Turjose. Údaje o půlce se mohly lišit například v době míru a za války. Vytlak a ponor se měnil podle toho, byla-li loď prázdná nebo plně naložená (u „Archejvovy Bedřichové“ dával roztáhl u vyltaku více jak 1000 tun). Základem výstroje loďi byla děla ze Škodovy.

Kde sloužil František mezi lety 1904-1906 už se asi nikdy nedovíme. Na „Archejvová Bedřichová“ se objevuje už roku 1907, bryz po jeho zařazení do flotily válečných lodí, a sethává se zde se svým budoucím škegrem Vincencem (později užil českou obědu jména „Čeněk“ Vrba (1886-1908), NE abovčovník šky plavčíka v Šibeniku. V této škole se ale mizoval. Necházíme se pohromadě na skupinové fotografii, pořízené ve Smyrně (Terstu). Čeněk si na svou kopit německy napsal „V upomínku na moji zahraniční cestu na Archejvová Bedřichová v roce 1907“. Snímek pochází z jarní plavby nové loďi na Blízký Východ. Každě IH loďi, sestávající z „Archejvovy Karla“, „Archejvovy Bedřichová“ a „Babenberga“, velil

Zleva Vrba se svou Annou a Osance s Pepi, Vrbovou sestrou. Fotografováno asi ve Studené Louce po roce 1914, kdy se stal Vrba členem posádky křižníku „Hölgeland“ (archív Vladimíra Osance).

znovu otevírá a vychodílo pak i doopravdu teny, kterou si přivedla z prvního manželství. Aby toho nebylo málo, v trezoru na soudu přý přehodil slouku nadpásmou vyloměn: „Nemanželcké dítě aneb plod nemanželcké lásky“. Kdo byl tento Osance? Jevoobek, zstavne už narůdy tajemství.

Je zajímavé, že až ve svých pamětech tolik odsuzoval tvrdé výchovné metody válečného námořnictva, sám je na svých dětech pozitivní. Jeho helem bylo pro „Ljeben oder brechen“ (ohnout nebo zlomit).

Ve Františkových stupách šel koncem první světové války i jeho nejmladší bratr Jaroslav. Sloužil ale u válečného námořnictva jen krátce – rozpad Rakousko-Uherska mu zabránil pokračovat v námořní kariéře. Stal se nakonec četníkem. Ani jeho otcovci list se nezachoval.

František Osance už jako zmlý muž v jedné z prvních českých-ovských armádách (uniforme) (archív Jiřího Osance).

DR. SUZANNA VÍSKY PLAVČÍKEM U MARINÝ

Námořnická služba na lozích Schwarzenberg, Albatros, Marita a Archejvová Bedřichová

KOMENTOVANÉ VZPOMÍNKY FRANTIŠKA OSANCE

JIRÍ OSANEK

Ilustrace na obloze Marek Příkrýl. Grafická úprava a technická redakce Marek Příkrýl. Jazyková redakce Anna Osancová. Sazba a litografie Mare-Czech.

Vydalo nakladatelství Mare-Czech. Marek Příkrýl, Krivenická 426/42, Praha 6-Čimice, e-mail: nakladatelstvi@mare-czech.cz, www.mare-czech.cz jako svou 35. publikaci v limitované sérii v edici Loďe v české minulosti svazek 26.

Vydání I., Praha 2011. ISBN: 978-80-86930-27-5

Titk a vazba Powerprint s.r.o.

Doporučená prodejní cena včetně DPH 249 Kč.

Tento autorem podepsaný výtisk má číslo.

Žádná část tohoto díla nesmí být reprodukována nebo kopírována podobně mechnické, elektronické či jinými jakýmkoli jinými informacními systémy bez předchozího souhlasu držitele autorových práv.